

**155 років від дня народження
Василя Семеновича Стефаника
(1871-1936), українського прозаїка**

14 травня

«Першим українським новелістом», «володарем селянських душ», «великим майстром слова», «володарем тяжкого слова», «сільським філософом» – називають Василя Стефаника.

Новаторство Стефаника полягає у тому, що він є творцем психологічної новели. Він будує сюжети не на розвитку зовнішніх подій, а на змінах почувань та переживань. Він прагнув, щоб кожне слово у його новелах звучало, як згусток людського болю, повноголосо. Його твори стилі, глибоколіричні, що порівнює їх із народною піснею.

Василь Семенович Стефаник народився 14 травня 1871 р. в с. Русів на Станіславщині (сьогодні це Івано-Франківщина) у сім'ї заможного селянина.

Батько Василя Стефаника був працьовитим та вимогливим. Він хотів дати сину найкращу освіту. Майбутній новеліст навчався три роки в рідному селі Русові, три роки у Снятинській школі, потім у 1883 році вступив до Коломийської гімназії, яку не закінчив, бо його виключили у 1890 р. за участь у Покутській трійці - таємному творчому об'єднанні духовно близьких митців-земляків, до складу якої входили також Лесь Мартович та Марко Черемшина.

Василь Стефаник переїхав до Дрогобича і вступив до місцевої гімназії, яку закінчив 1892 р. Того ж року він вступив на медичний факультет Краківського університету, де вчився до 1900 р. Університет покинув, бо медицина його не цікавила.

Батько Василя Стефаника

Після опублікування в 1890 р. першої статті — *«Жолудки наших робітних людей і читальні»* — він у 1893—1899 рр. пише і друкує в органах радикальної партії «Народ», «Хлібороб», «Громадський голос» та «Літературно-науковому віснику» ряд статей: *«Віче хлопів мазурських у Кракові»*, *«Мазурське віче у Ржешові»*, *«Мужики і вистава»*, *«Польські соціалісти як реставратори Польщі od torza do torza»*, *«Книжка за мужицький харч»*, *«Молоді попи»*, *«Для дітей»*, *«Поети і інтелігенція»*.

1896—1897 рр. — час особливо напружених шукань Стефаника. Намагання його відійти від застарілої, як йому здавалося, описово-оповідної манери своїх попередників на перших порах пов'язувалося з модерністичною абстрактно-символічною поетикою.

У 1896—1897 рр. він пише ряд поезій у прозі і намагається видати їх окремою книжкою під заголовком «*З осені*». Та підготовлена книжка не зацікавила видавців, і письменник знищив рукопис. Кілька поезій у прозі, що лишилися в архівах друзів Стефаника, були опубліковані вже після його смерті («*Амбіції*», «*Чарівник*», «*Ользі присвячую*», «*У воздухах плавають ліси*», «*Городчик до бога ридав*», «*Вночі*» та ін.).

1897 р. у чернівецькій газеті «Праця» побачили світ перші реалістичні новели Стефаника — *«Виводили з села»*, *«Лист»*, *«Побожна»*, *«В корчмі»*, *«Стратився»*, *«Сама-саміська»*., які привернули увагу літературної громадськості художньою новизною, глибоким та оригінальним трактуванням тем з життя села. Проте не всі відразу зрозуміли і сприйняли нову оригінальну манеру Стефаника.

Коли невдовзі письменник надіслав нові новели — *«Вечірня година»*, *«З міста йдучи»*, *«Засідання»* — в «Літературно-науковий вісник», то у відповідь дістав лист-пораду, зміст якого зводився по суті до невизнання манери Стефаника.

Це й викликало появу листа Стефаника від 11 березня 1898 р. до «Літературно-наукового вісника», адресованого фактично О. Маковею. Лист — своєрідне літературне кредо Стефаника, його справді новаторська ідейно-естетична програма

Перша збірка новел — *«Синя книжечка»*, яка вийшла в світ у 1899 році в Чернівцях, принесла Стефаникові загальне визнання, була зустрінута захопленими відгуками найбільших літературних авторитетів, серед яких, крім Івана Франка, були Леся Українка, Михайло Коцюбинський, Ольга Кобилянська, стала помітною віхою в розвитку української прози.

Автор *«Синьої книжечки»* звернув на себе увагу насамперед показом трагедії селянства. Новели *«Катруся»* і *«Новина»* належать до найбільш дивовижних силою художньої правди творів Стефаника. Вони стоять поряд з такими пізнішими його шедеврами, як *«Кленові листки»*, *«Діточа пригода»*, *«Мати»* та ін. Майстерно змальовано в цих творах трагічні людські долі. Героїчний склад художнього мислення Бетховена, невіддільною ознакою якого є різьчата масштабність почуттів, думок, картин, можна впізнати в окремих новелах Стефаника (*«Сини»*, *«Марія»*).

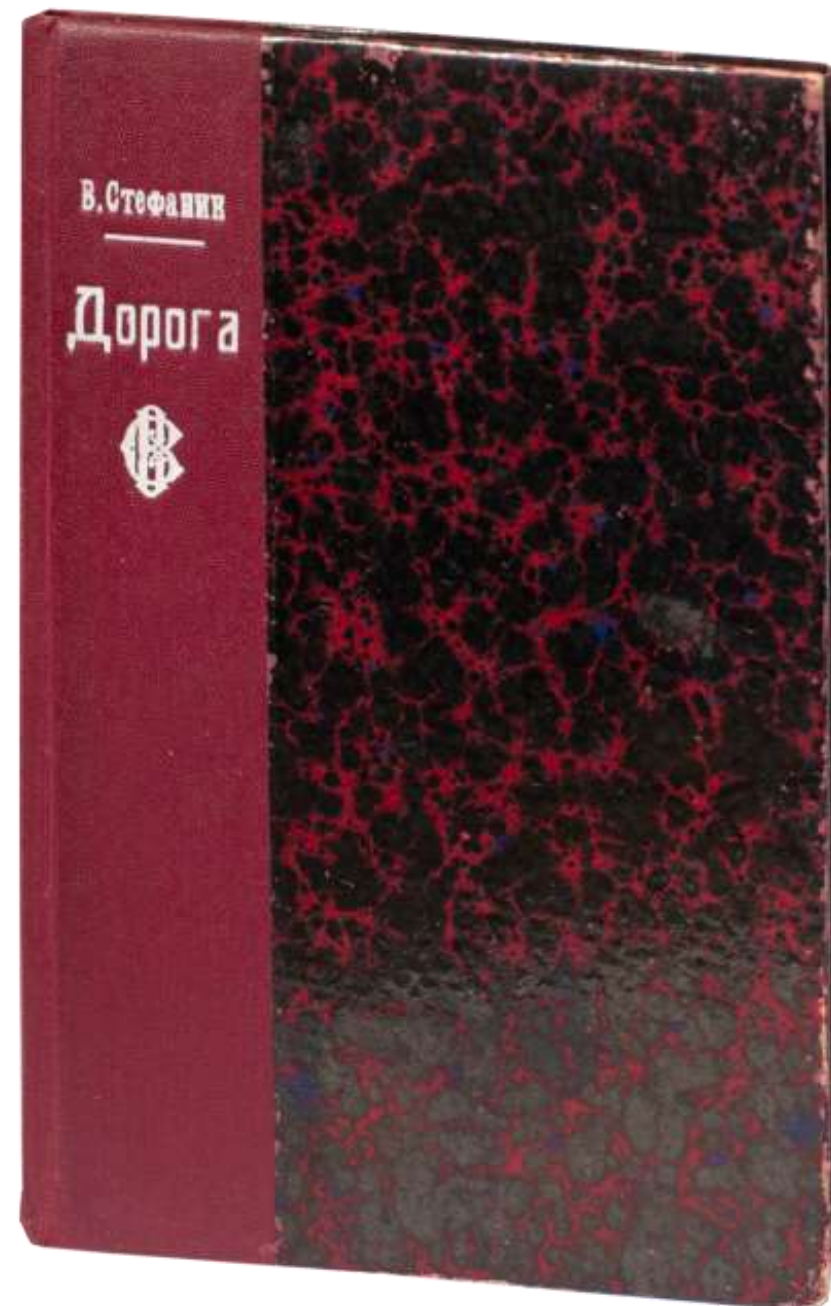
У 1900 р. вийшла друга збірка Стефаника — *«Камінний хрест»*, яку також було сприйнято як визначну літературну подію.

Для другої збірки Стефаника характерне посилення громадянського пафосу (завдяки таким творам, як *«Камінний хрест»*, *«Засідання»*, *«Лист»*, *«Підпис»*). У другій збірці головне місце займає тема, що хвилювала письменника протягом усього творчого життя, — самотність старість, трагедія зайвих ротів у бідних селянських родинах.

У 1901 році вийшла в світ третя збірка новел Стефаника — *«Дорога»*, яка становила новий крок у розвитку його провідних ідейно-художніх принципів.

У збірці переважають новели безсюжетні, лірично-емоційного плану, тема матері і дитини, жертвності материнської, батьківської любові (*«Давнина»*, *«Вістуні»*, *«Май»*, *«Сон»*, *«Озимина»*, *«Злодій»*, *«Палій»*, *«Похорон»*). У 1900 р. український читач відкрив для себе Стефаникову новелу *«Кленові листки»*, яка стала окрасою збірки *«Дорога»*.

У 1905 році вийшла в світ четверта збірка письменника — *«Мое слово»*. У ній уперше була надрукована новела *«Суд»*, яка завершує перший період творчості Стефаника.

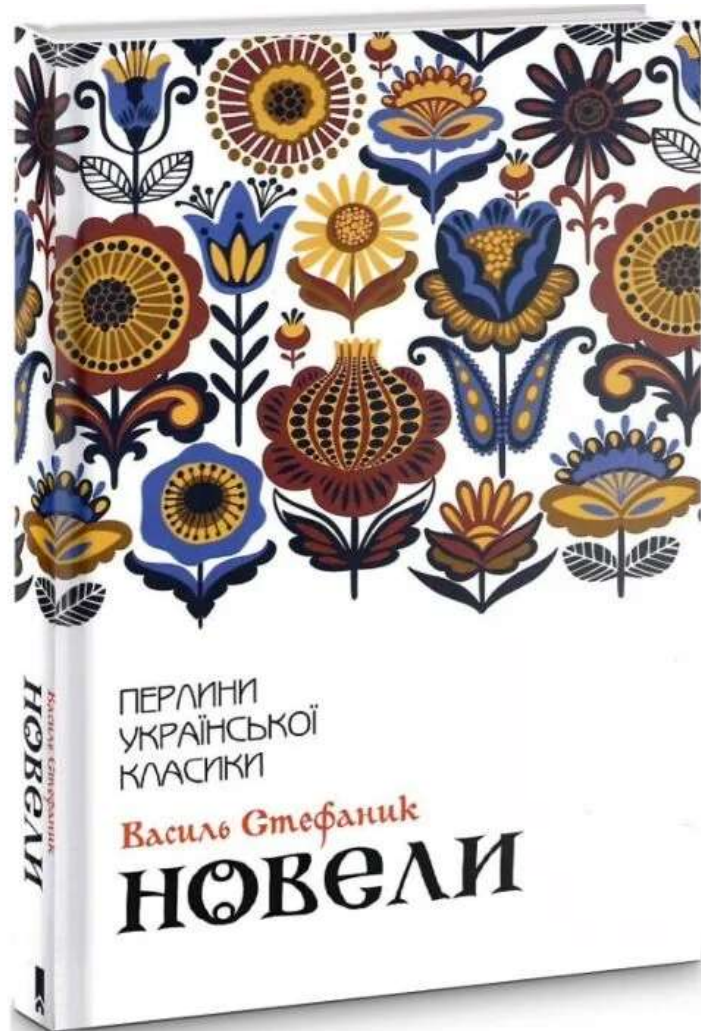
У 1903 Василь Стефаник відвідує Київ, де знайомиться з Михайлом Старицьким, Панасом Мирним, Михайлом Коцюбинським, Миколою Вороним. Також був знайомий з Лесею Українкою, Ольгою Кобилянською, Іваном Франком.

26 січня 1904 року Василь Стефаник одружився з Ольгою Гаморак. У них було 3 синів, та після 10 років щасливого сімейного життя Ольга померла. У 43 роки Стефаник став вдовцем, сам виховував дітей. Більше він не одружувався.

Був депутатом австрійського Віденського парламенту з 1907 року до 1918. Він захищав інтереси селян аж до розвалу Австро-Угорщини.

У пору Великої війни й великих соціальних потрясінь, розпаду Австро-Угорської імперії і народження Української Народної Республіки Стефаник знову береться за перо новеліста.

Почався другий період його творчості, не такий інтенсивний, як перший, але з чималими здобутками.

Хронологічним початком цього періоду можна вважати новелу *«Діточа пригода»* (написана восени 1916 р., а опублікована на початку 1917 р.).

1916 року Стефаник пише новелу *«Марія»*, яку присвячує пам'яті Франка.

За *«Марією»* письменник публікує шість новел, які разом із двома названими творами другого періоду (*«Діточа пригода»* і *«Марія»*) склали п'яту збірку — *«Вона — земля»*, видану у 1926 р.

У 1927 — 1933 рр. Стефаник опублікував ще понад десять новел.

В останні роки життя Стефаник пише також автобіографічні новели, белетризовані спогади. До них належать такі твори, як *«Нитка»*, *«Браття»*, *«Серце»*, *«Вовчиця»*, *«Слава Йсу»*, *«Людмила»*, *«Каменярі»*.

У листі до редакції «Плужанина» від 1 серпня 1927 р. Стефаник, заперечуючи трактування його як «поета загибаючого села», зазначав: *«Я писав тому, щоби струни душі нашого селянина так кріпко настроїти і натягнути, щоби з того вийшла велика музика Бетховена. Це мені вдалося, а решта — це література».*

У роки перебування Західної України під владою Польщі Стефаник жив майже безвиїзно у с. Русів, де й писав останні твори у вільну від хліборобської праці годину.

Уважно стежив за наростанням національно-визвольного руху в Україні, покладав великі сподівання на розбудову української державності. Після розпаду Російської імперії Стефаник гаряче вітав утворення УНР. 17 листопада 1917 року, виступаючи на велелюдному вічі в Снятині, він заявив, що в Наддніпрянщині «в найбільшій величі встає новий світ; звідти йде до нас світло для нашого розвою». Він очолював урядову делегацію (65 осіб) ЗУНР, яка приїжджала у січні 1919 року до Києва у зв'язку з проголошенням Акту Злуки обох частин України в єдину соборну державу. Під час приїзду встановив зв'язки з діячами науки й культури, які посприяли виданню його творів: з 1919 року книжки Стефаника видаються в Харкові та Києві.

Після більшовицько-української війни письменник болісно переживав крах своїх сподівань. Відрадою були звістки з Харкова, Канади, де публікувалися його твори, з Праги, де вони перекладалися чеською мовою. Письменник пильно стежив за подіями в підрадянській Україні, брав участь у громадському житті: очолював місцеву «Просвіту», кооперативну спілку «Сільський господар».

У 1926—1927 рр. громадськість Львова, Києва відзначає 30-річчя літературної діяльності Стефаника.

Розуміючи великі заслуги Стефаника перед українським мистецьким словом, його новаторські здобутки, радянський уряд з пропагандивною метою призначив йому в 1928 р. персональну пенсію, а в 1931 р. у Харкові відзначив 60-ліття з дня його народження. Проте Стефаник у 1933 році відмовився від персональної пенсії, коли довідався про штучно створений голод і переслідування української інтелігенції. Дізнавшись про цю ситуацію, митрополит Андрей Шептицький призначив письменникові пенсію від Української греко-католицької церкви. Стефаник попросив касира видати призначену суму дрібними монетами. З великою торбиною мідяків письменник вийшов на майдан і роздав милостиню жебракам з проханням помолитися за убієнних голодом українців.

До самої смерті не полишало Стефаника бажання *«сказати людям щось таке сильне і гарне, що такого їм ніхто не сказав ще»*. І на його долю випало найбільше для художника щастя — він сказав те, що хотів, і сказав так, як хотів.

7 грудня 1936 року письменник помер від серцевого нападу. Похований у Русові біля матері згідно з заповітом новеліста.

Творча спадщина Василя Стефаника має велике пізнавальне, ідейно-естетичне й історико-літературне значення. Він був новатором у літературі, творцем і неперевершеним майстром дуже стислої, драматичної за змістом і глибоко ліричної за звучанням соціально-психологічної новели. Стефаник започаткував в українській літературі експресіонізм, цей стиль передбачає зображення внутрішнього через зовнішнє, зацікавлення глибинними психологічними процесами. Черпаючи тематичний матеріал з добре знаного йому села, Стефаник не бачив суті своєї творчості в описах селянського побуту чи порушенні соціальних питань. Для нього головним в показі «мужицької розпуки» були не побутові й не політичні, а універсальні аспекти людського життя.

Твори В. Стефаника перекладено багатьма мовами світу (англійською, болгарською, грузинською, іспанською, італійською, литовською, німецькою, новогрецькою, польською, російською, румунською, сербохорватською, словацькою, словенською, угорською, французькою, чеською, [арабською](#)).

Список використаних джерел:

Василь Стефаник біографія [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://dovidka.biz.ua/vasil-stefanik-biografiya-korotko>. – Заголовок з екрану.

Стефаник Василь Семенович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87. – Заголовок з екрану.